

TO‘RA SULAYMON POEZIYASIDA XALQ TILI VA OG‘ZAKI SO‘Z SAN‘ATI

QARSHIBOYEV RAJABBOY SAYFIDIN O‘G‘LI
GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI MAGISTRANTI

[TEL:+999833320296](tel:+999833320296)

rajabboyqarshiboyev747@gmail.com

Annotatsiya: To‘ra Sulaymon poeziyasida xalq tili va og‘zaki so‘z san‘ati alohida o‘rin tutadi. Uning she‘rlarida xalqona ifodalar, maqol va matallar, shuningdek, jonli nutq unsurlaridan keng foydalaniladi. Shoirning badiiy uslubi milliy ruh va folklor an‘analariga asoslangan bo‘lib, oddiy xalqning tuyg‘ulari va orzu-umidlarini samimiy aks ettiradi. To‘ra Sulaymon asarlarida xalq og‘zaki ijodiga xos obrazlilik, iboraviy boylik va ta‘sirchanlik yaqqol namoyon bo‘lib, uning she‘riyati xalq qalbiga yaqin va tushunarli bo‘lishiga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: To‘ra Sulaymon, xalq tili, og‘zaki so‘z san‘ati, folklor, maqollar, matallar, milliy ruh, badiiy uslub, jonli nutq, obrazlilik.

Аннотация: В поэзии Тора Сулеймана особое место занимают народный язык и искусство устной речи. В его стихах широко используются народные выражения, пословицы и поговорки, а также элементы живой речи. Художественный стиль поэта основан на национальном духе и фольклорных традициях и искренне отражает чувства и надежды простых людей. В произведениях Тора Сулеймана очевидны образность, выразительность и экспрессивность народного творчества, а его поэзия близка и понятна сердцу народа.

Ключевые слова: Тора Сулейман, народный язык, искусство устной речи, фольклор, пословицы, поговорки, национальный дух, художественный стиль, живая речь, образность.

Abstract: Folk language and oral art occupy a special place in the poetry of Tora Sulaymon. Folk expressions, proverbs and sayings, as well as elements of lively speech are widely used in his poems. The poet's artistic style is based on the national spirit and folklore traditions, sincerely reflecting the feelings and hopes of ordinary people. The imagery, expressive richness and expressiveness inherent in folk oral art are clearly manifested in the works of Tora Sulaymon, which serves to make his poetry close to the hearts of the people and understandable.

Keywords: Tora Sulaymon, folk language, oral art, folklore, proverbs, sayings, national spirit, artistic style, lively speech, imagery.

KIRISH

O'zbek adabiyotida xalq tili va og'zaki so'z san'ati muhim badiiy vositalardan biri sanaladi. Ayniqsa, XX asr oxiri va XXI asr boshlarida ijod qilgan shoirlarning asarlarida bu jihat yanada yorqin namoyon bo'ldi. To'ra Sulaymon ham xalqona ruh, jonli nutq va og'zaki ijod an'alarini ijodida keng qo'llagan shoirlardan biridir. Uning she'rlari sodda va tushunarli tilda yozilgan bo'lib, ularda xalq maqollari, matallar, iboralar va jonli xalqona ifodalarning ko'pligi e'tiborga molikdir.[1]

Shoirning ijodi milliy ruh bilan sug'orilgan bo'lib, unda xalq hayoti, orzu-umidlari, dardu tashvishlari aks etadi. To'ra Sulaymon she'riyati xalq og'zaki ijodining turli shakllari bilan uyg'unlashib, o'ziga xos obrazlilik va ta'sirchanlik kasb etgan. Uning asarlarida tilning tabiiyligi va badiiy ifodalarning ravonligi xalqona ruhni yanada yorqinroq namoyon qiladi.[2]

Ushbu tadqiqotda shoirning poeziyasida xalq tili va og‘zaki so‘z san‘atining tutgan o‘rni va ahamiyati tahlil etiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

To‘ra Sulaymon poeziyasida xalq tili alohida ahamiyat kasb etadi. Uning she‘rlarida xalqona iboralar, jonli nutq shakllari va sodda, ravon til ustuvorlik qiladi. Shoir xalq tilining so‘zlashuv uslubini san‘at darajasiga olib chiqib, o‘z ijodini keng ommaga tushunarli va yaqin qilgan. U murakkab iboralar o‘rniga, xalq orasida keng tarqalgan so‘z va ifodalardan foydalanib, fikrlarini tabiiy yetkazishga erishgan.[3]

Shoir she‘riyatida xalq og‘zaki ijodining unsurlari – maqollar, matallar, xalq rivoyatlari va topishmoqlarning izlari yaqqol seziladi. Ushbu elementlar uning she‘rlariga yanada ta’sirchanlik va obrazlilik baxsh etadi. Masalan, To‘ra Sulaymon ko‘plab she‘rlarida xalq maqollaridan ilhomlanib, ularni yangi talqinda ifodalash yoki she‘riy mazmunga singdirish orqali xalq donishmandligi va hayotiy tajribalarini aks ettirgan.[4]

Bundan tashqari, shoir qahramonlari ko‘pincha xalq orasidan chiqqan oddiy insonlar bo‘lib, ularning nutqi ham tabiiy va jonli tasvirlanadi. Bu esa To‘ra Sulaymonning asarlarini yanada samimiy va hayotiy qiladi.

Quyidagi To‘ra Sulaymon she‘ridan olingan misolni ko‘rib chiqamiz:

“Ekin ekdim, yomg‘ir yog‘di, yer to‘ydi,

Ko‘nglim to‘ldi, yerga tushdi umidim.

Ko‘k unadi, biroq men-ku egarman,

Hosil bo‘lsa, to‘kin bo‘lsa nonimiz.”ⁱ

Ushbu misralarda xalq tiliga xos bo‘lgan sodda va tushunarli iboralar, obrazli ifodalar ishlatilgan:

“Ekin ekdim, yomg‘ir yog‘di, yer to‘ydi” – Bu satrlar xalq orasida keng tarqalgan dehqonchilik bilan bog‘liq obrazlarni aks ettiradi. Yomg‘irning yog‘ishi va yerning to‘yishi hayotning barqarorligi, hosilning yetilishi bilan bog‘lanadi.

“Ko‘nglim to‘ldi” – bu ibora insonning shodlik va mamnuniyat hissini ifodalaydi, xalq orasida keng qo‘llaniladi.

Shoir xalq og‘zaki ijodiga xos bo‘lgan parallelizm usulidan foydalangan (“Ekin ekdim” – “Ko‘k unadi” kabi ifodalar orqali sabab va natija bog‘langan).

Qisqa, sodda jumlar she‘rga tabiiylik bag‘ishlagan va uni o‘qishga oson qilgan.

She‘rdagi obrazlar xalqning mehnatkash turmush tarzi va umidlarini aks ettiradi. Shoir o‘z she‘rlari orqali xalqning dardu quvonchlarini jonli va ta‘sirchan ifoda etadi.

To‘ra Sulaymon poeziyasining yana bir o‘ziga xos jihati – milliy ruh va xalqona obrazlarning ustunligidir. Uning she‘rlarida milliy an‘ana va qadriyatlarga katta e‘tibor qaratilgan. Shoir xalqona obrazlar, turmush tarzi va hodisalarni o‘z asarlarida keng yoritib, xalq e‘tiqodi, an‘analari va odatlarini she‘riy shaklda aks ettirgan.[5]

Shoir milliy ruhni nafaqat mavzular, balki tildagi xalqona ifodalar, iboralar va qiyoslar orqali ham yetkazadi. Uning she‘rlari xalq uchun tushunarli va yaqin bo‘lishining asosiy sababi ham shu.

To‘ra Sulaymon poeziyasini o‘rganish natijasida uning xalq tili va og‘zaki so‘z san‘atidan mohirona foydalangan ijodkor ekanligi aniqlandi. Shoirning she‘riyati xalqona ruh, milliy qadriyatlar va jonli nutq bilan boyitilgan bo‘lib, bu uning asarlarini o‘qishli va ta‘sirchan qiladi. Xalq maqollari, matallar va jonli ifodalarning faol ishlatilishi uning she‘rlari badiiy qimmatini oshirib, xalq hayoti bilan bog‘liqligini mustahkamlaydi.[6]

Muhokama jarayonida shoirning asarlarida quyidagi asosiy jihatlar kuzatildi:

1. Xalq tili va jonli nutq – Shoir murakkab, sun‘iy iboralardan qochib, xalq orasida keng qo‘llaniladigan so‘z va iboralarni mahorat bilan qo‘llagan.

2. Og‘zaki so‘z san‘ati unsurlaridan foydalanish – Uning she‘rlarida xalq maqollari, matallar va iboralar ko‘p uchraydi, bu esa milliy ruh va obrazlilikni kuchaytiradi.

3. Milliy ruh va xalq hayotining aks etishi – To‘ra Sulaymon poeziyasi milliy qadriyatlarni ulug‘lash va xalq dardu tashvishlarini ifodalash bilan ajralib turadi.

Shunday qilib, To‘ra Sulaymon ijodi xalq ruhiyatiga yaqinligi, hayotiy tasvirlari va jonli nutqi bilan o‘zbek adabiyotining muhim qismini tashkil etadi. Uning she‘rlari nafaqat badiiy go‘zalligi, balki xalq og‘zaki ijodi bilan uyg‘unligi tufayli ham katta ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, shoirning poeziyasini chuqur o‘rganish va targ‘ib etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

XULOSA

To‘ra Sulaymon poeziyasi xalq tili va og‘zaki so‘z san’atining yorqin ko‘rinishlaridan biri bo‘lib, uning ijodi milliy ruh, jonli nutq va xalqona ifodalarning boyligi bilan ajralib turadi. Shoir murakkab va sun‘iy iboralardan qochib, xalq orasida keng qo‘llaniladigan so‘z va iboralardan unumli foydalangan, bu esa uning she‘riyatini ommaga tushunarli va yaqin qilgan.

Shoirning asarlarida xalq maqollari, matallar, topishmoqlar va og‘zaki ijodning boshqa unsurlari keng qo‘llanilib, ular she‘rlarga obrazlilik va ta’sirchanlik baxsh etadi. To‘ra Sulaymon ijodida milliy qadriyatlar, xalq hayoti va an‘analari yorqin aks etib, o‘zbek xalqining dardu quvonchlarini badiiy shaklda ifodalovchi yorqin manzara yaratilgan.

Umuman olganda, To‘ra Sulaymon ijodi xalq ruhiyatini chuqur aks ettirgani bilan ahamiyatli bo‘lib, uning poeziyasi bugungi kunda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan. Shoirning badiiy uslubini yanada chuqur o‘rganish va targ‘ib etish adabiyotimizni yanada boyitishda muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “She’rlar va dostonlar to‘plami.” To‘ra Sulaymon. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 2020 yil.
2. “O‘zbek poeziyasi taraqqiyoti va an‘analari.” Qosimov B. – Toshkent: Fan, 2005.
3. “O‘zbek adabiyotida xalq og‘zaki ijodi an‘analari.” Yo‘ldoshev S. – Toshkent: Ma’naviyat, 2010.
4. “Xalq tili va poetik san‘at uyg‘unligi.” Jo‘rayev N. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2015.
5. “O‘zbek xalq maqollari va matallari to‘plami.” – Toshkent: Sharq, 2008.
6. Internet manbalari va ilmiy maqolalar.

ⁱ 1. “She’rlar va dostonlar to‘plami.” To‘ra Sulaymon. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 2020 yil.